

Dialog międzykulturowy wpisany w historię Żydów w Poznaniu

Elegia miasteczek żydowskich

/ Antoni Słonimski /

Nie masz już, nie masz w Polsce żydowskich miasteczek,
W Hrubieszowie, Karczewie, Brodach, Falenicy
Próżno byś szukał w oknach zapalonych świeczek
I śpiewu nasłuchiwał z drewnianej bóżnicy.

Znikły resztki ostatnie, żydowskie łachmany,
Krew piaskiem przysypano, ślady uprzątnięto
I wapnem sinym czysto wybielono ściany,
Jak po zarazie jakiejś lub na wielkie święto.

Błyszczą tu księżyc jeden, chłodny, blady, obcy,
Już za miastem na szosie, gdy noc się rozpala,
Krewni moi żydowscy, poetyczni chłopcy,
Nie odnajdą dwu złotych księżyców Chagalla.

Te księżycy nad inną już chodzą planetą,
Odfrunęły spłoszone milczeniem ponurym.
Już nie ma tych miasteczek, gdzie szewc był poetą,
Zegarmistrz filozofem, fryzjer trubadurem.

Nie ma już tych miasteczek, gdzie biblijne pieśni
Wiatr łączył z polską piosnką i słowiańskim żalem,
Gdzie starzy Żydzi w sadach pod cieniem czereśni
Opłakiwali święte mury Jeruzalem.

Nie ma już tych miasteczek, przeminęły cieniem
I cień ten kłaść się będzie między nasze słowa,
Nim się zbliżą bratersko i złączą od nowa
Dwa narody tym samym karmione cierpieniem.

Jak ludność żydowska znalazła się w Polsce ?

Od IX do X wieku przez ziemie polskie przebiegał jeden z głównych szlaków ówczesnej Europy. Wiódł on z arabskiej Hiszpanii poprzez Niemcy, Czechy, Małopolskę na Ruś i dalej nad brzeg Morza Kaspijskiego. Tym szlakiem często podążała ludność narodowości żydowskiej. Oni właśnie dali początek osadnictwu żydowskiemu na terenach tworzącego się państwa polskiego.

Kolejna wzmianka o Żydach mieszkających na terenie Polski pochodzi z połowy XI wieku i mówi ona o osadnictwie tej narodowości w Przemyślu. Natomiast przed 1200 rokiem powstała gmina żydowska we Wrocławiu, a tamtejsi Żydzi byli właścicielami pobliskich wsi Mały Tyniec i Sokolniki. Z pierwszych lat XII wieku pochodzą informacje o wsiach Żydowo niedaleko Gniezna i Żydowo koło Kalisza. Wiadomo też, że w 1237 roku Żydzi mieszkali również w Płocku. Większość ludności żydowskiej była kupcami. Organizowali oni wspólnoty zgodnie z zasadami religii żydowskiej, posiadały one rabina i zarząd oraz własne sądownictwo, komisje i bractwa. Gmina dysponowała synagogą, szkołą, szpitalem, łaźnią, cmentarzem i wieloma innymi instytucjami.

W 1264 roku jeden z polskich książąt, Bolesław Pobożny nadał przywilej dla Żydów w Wielkopolsce. Gwarantował on wolność wyznania i organizowania wspólnot religijnych, swobodę działalności gospodarczej oraz bezpieczeństwo życia i mienia.

Apartament
Esterki
510 054 309

6

INVIK
KONINKA
KONINKA
KONINKA

על פי
החוקים
המפורסמים
המקובלים
המקובלים

החוקים
המפורסמים
המקובלים
המקובלים

KIERKUT
ZDEWASTOWANY
PRZEZ NIEMCÓW
W LATACH 1939 - 1944

MONUMENT WZNIESIONY
W ROKU 1984
POSWIECA SIĘ PAMIĘCI
POMORDOWANYCH ŻYDÓW
OBYWATELI MIASTA
KAZIMIERZA DOLNEGO

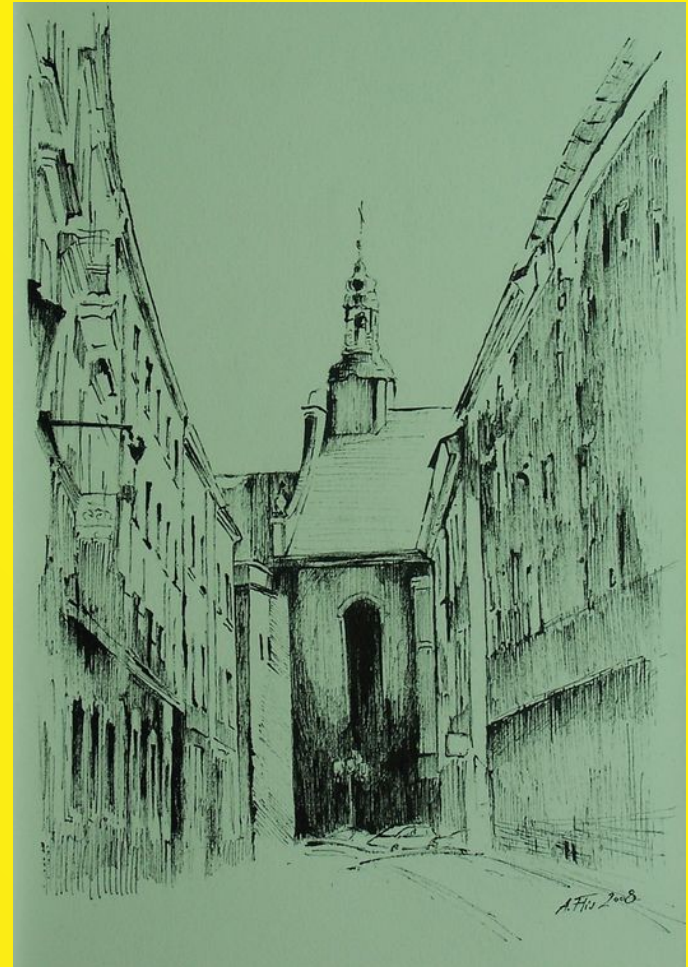
A photograph of a stone building facade. On the left, there is a small arched window and a doorway. In the center, a larger arched window is visible. To the right of the window is a black lantern-style light fixture. Below the window is a rectangular stone plaque with Polish text. Further right is a dark wooden door with a diagonal slat pattern. The building is made of rough-hewn stone and has a dark wooden roofline.

TABLICA PAMIĄTKOWA
KU CZCI TRZECH TYSIĘCY
OBYWATELI POLSKICH
NARODOWOŚCI
ŻYDOWSKIEJ
BYŁYCH MIESZKAŃCÓW
KAZIMIERZA DOLNEGO
WYMORDOWANYCH
PRZEZ OKUPANTA
HITLEROWSKIEGO
W OKRESIE
DRUGIEJ WOJNY
ŚWIATOWEJ

Sprowadzenie Żydów do Poznania

Pierwsi Żydzi w Poznaniu pojawili się w XIII wieku. Początkiem ich działalności było stworzenie gminy żydowskiej (jednej z pierwszych w Wielkopolsce). Nasze miasto stało się głównym ośrodkiem kulturowym Semitów w Polsce. Dynamiczny rozwój życia religijnego wpłynął na rozbudowę ośrodków kultu religijnego – synagog. W ich pobliżu powstało wiele instytucji administracyjnych, a także ośrodków kupieckich, gdyż większość Żydów trudniła się handlem.

W XVI wieku Poznań był centralnym ośrodkiem studiów i życia intelektualnego wielkopolskich Żydów.

Przywilej Kaliski

Wydany przez księcia Bolesława Pobożnego dla Żydów wielkopolskich 16.08.1264 roku, a w 1334 roku nadany przez Kazimierza Wielkiego żydom w całej Polsce. W 1367 r. władca ten rozszerzył przywilej dla Żydów małopolskich i ruskich, a wielkopolskim nadał przywilej innej treści. Wraz z przywilejem dla Żydów litewskich dotychczasowe akty prawne (potwierdzone przez kolejnych władców), stały się fundamentem pozycji ludności wyznania mojżeszowego w Rzeczypospolitej aż do schyłku XVIII wieku. Oto najważniejsze prawa zawarte w tym przywileju:

- Wolność wyznania
- Swoboda w organizowaniu gmin żydowskich
- Swoboda w działalności gospodarczej
- Bezpieczeństwo życia i mienia
- Godny pochówek zmarłych

Żydowska

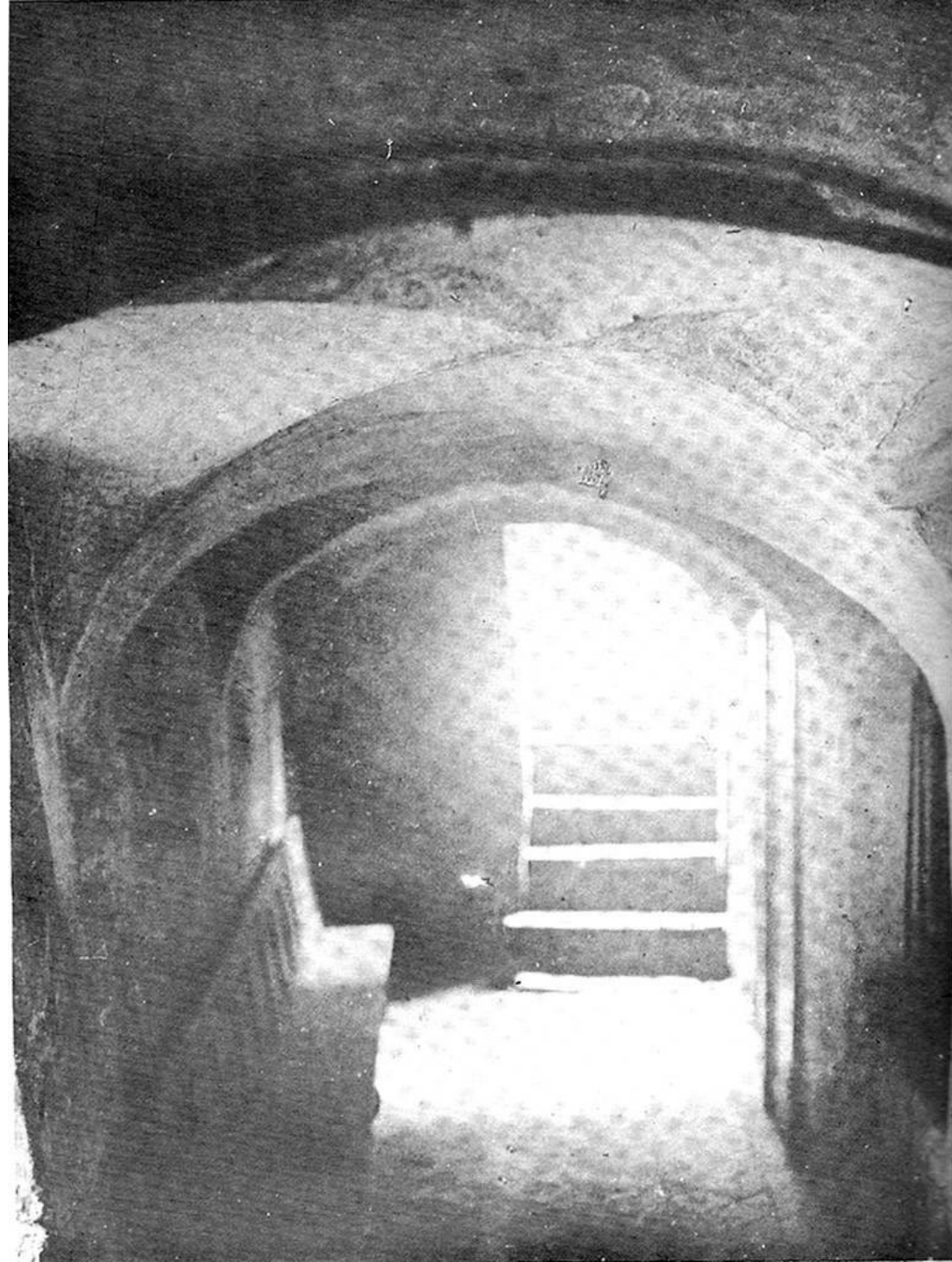

Wroniecka

Synagoga

PIWNIĘ MIŁOSŃ

Trochę ruchu nie zaszkodzi

STROER

www.stroer.pl

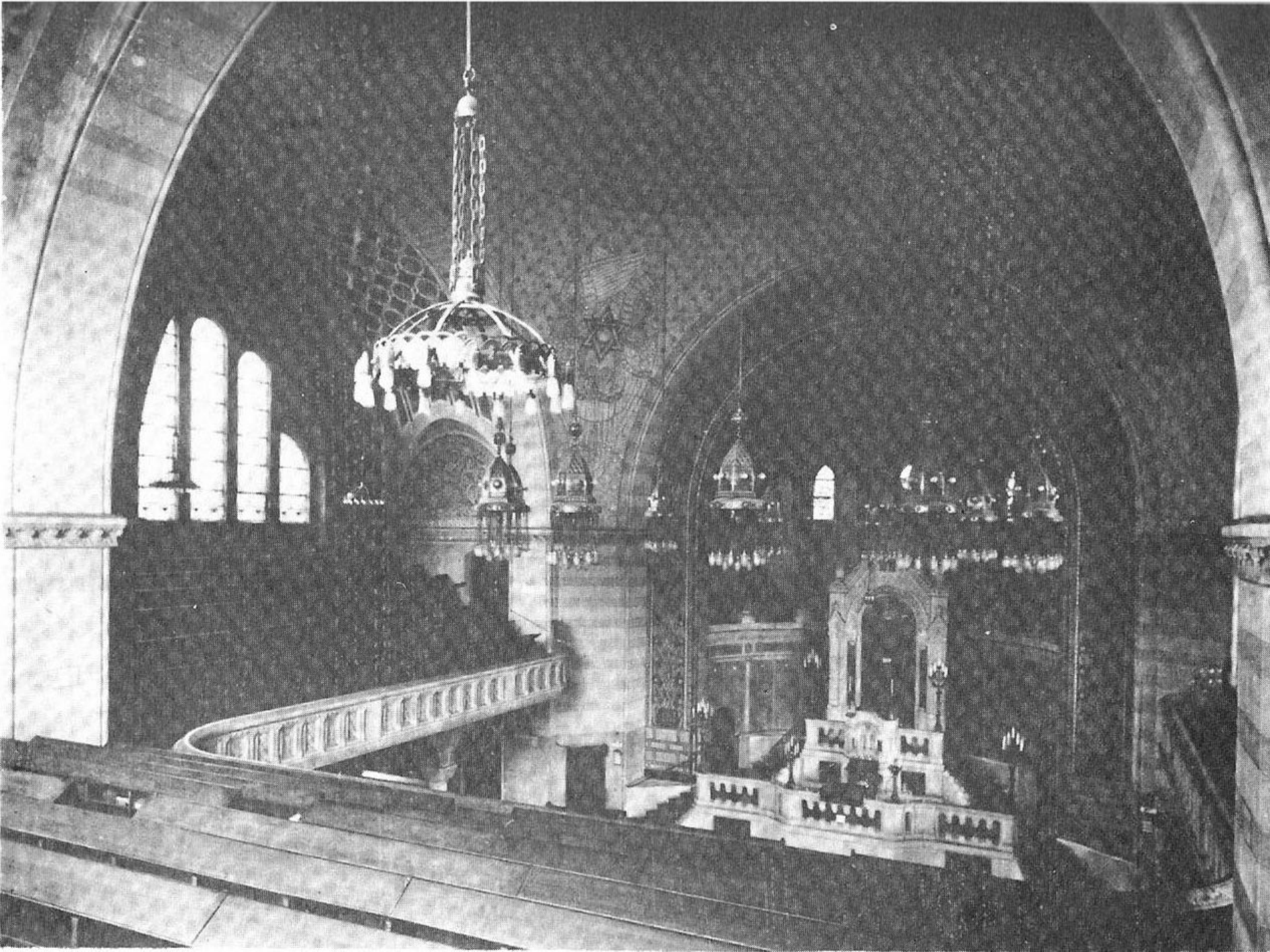
Red traffic light

Posen

Neue Synagoge

Wronkerplatz

Królowej Jadwigi

Miejsce Pamięci

W LATACH
1940-1943
STADION MIEJSKI
BYŁ OBOZEM
NITLEROWSKIM
EKSTERMINACJI
OBYWATELI
POLSKICH
POCHODZENIA
ZYDOWSKIEGO
Z POZNANIA
I OKOLIC

בשנים 1940-1943
הייתה האצטדיון העירוני
בפוזנאן, פולין, כמחנה
השמדה של היהודים
הפולנים ויהודי
הסביבה.

Głogowska

הרב רבינו

עקיבא איגר

עבר לעברי ה

בקק מן פרידלאנד

ובקה פוזנא נאסף

א עמוז ביום ה יג

תשרי שנת תקצח ק

skwer Rabina Akivy Egera

תנומת הרב האון החסיד רבן
לא כל בני המאה עין רביע
עקיבא איגר ז"ל

Rabbi Akiba Eger s. A.

Oberrabbiner, Posen.

„I Chwała Tobie”

W wielkim milczeniu i w niewielkim krzyku orzeł.
Byłem już w ogniu i byłem już w wodzie, a jakże.
Byłem w Jerozolimie i w Rzymie. Może będę w Mekce także.
Ale tym razem Pan Bóg się chowa a Adam woła gdzieżeś.
I Chwała Tobie.

Pan Bóg pod światem leży na grzbiecie,
zawsze coś naprawia, stale coś psujecie.
Pragnąłem zobaczyć Go całego, ale widzę
Zaledwie zelówki Jego butów i płaczę.

I Chwała Jemu

Nawet drzewa udały się na króla wybieranie.
Już tysiąc razy zaczynałem życie od zarania.
U wylotu ulicy ktoś stoi i wybiera:
tego i tamtego tego i tamtego.

I Chwała Tobie.

Może jak antyczny posąg bezramienny
życie będzie lepsze bez bohaterskich czynów.
Możesz wyzwolić mnisze zbroi mego pożółkłego podkoszulka,
zmagalem się już z wszystkimi rycerzami aż zgasła elektryka.

I Chwała mnie.

Uspokój się, Twój spokój biegł ze mną cały czas,
a teraz jest już zmęczony i poszedł sobie w las,
patrzę na Ciebie jak wyjmujesz coś z lodówki,
cała oświetlona jej światłem jak z innego świata.

I Chwała mnie

I Chwała Jemu

I Chwała Tobie.

Jehuda Amichaj

„Pierwsza miłość”

Byłem na ciebie ślepy, gdy mnie kochałaś dawno temu.

Zamieniłem cię na inną, jak Izaak,
dla zapachu, dla smaku, i by nie czuć już głodu,
dla ciepła, i domu, i pachnącego ogrodu.

Zapomniałem słowa

Jedyne listu, jaki do ciebie napisałem.

Pamiętam tylko smak kleju ze znaczka
na języku.

Los, który o nas przesądził, tak naprawdę nie był
przeznaczeniem,

był jednak mocny i pewny jak palec skrzypaczki,
przesądzający o losie nuty,

choć i on jest ostateczny i kategoriyczny
jak śmierć.

Sytuacja jest niebezpieczna,
bardzo niebezpieczna.

Stać ich na to, by stworzyć nowa religię.

Mamy dość.

Ktoś zauważy kilkoro dziwnie ubranych młodych ludzi
i wokół nich powstanie nowa religia.

Mamy dość.

Każde wzniesienie rąk
każde tłumaczenie na inne języki
może wydać owa religię.

Mamy dość.

Każda melodia w jaskini
każde westchnienie w alkwie
każda zapałka zapalona w ciemności –
wszystko to mogą zmienić w nowa religię
w tym mieście.

Ta perspektywa jest niebezpieczna.

Sytuacja jest niebezpieczna.

Jehuda Amichaj

„Do Yehudy Amichaja”

Bo ty jesteś król a ja tylko księżę
bez ziemi z ludem, który mi ufa błędę po nocy
bezsenne

A ty jesteś król i patrzysz na mnie z przyjaźnią
i obawą-jak długo mogę tułać się
po świecie

-Długo Yehudo Do końca

Nawet gesty mamy inne-gest łaski gest pogardy
gest porozumienia

-O nic ciebie nie proszę oprócz zrozumienia

Zasypiam przy ognisku z pięścią pod głową
gdy noc się dopala psy wyją i po górach chodzą
straże

Zbigniew Herbert

Do YECHUDY . AMICHADA

Bo ty kates' krol a ja tulla knize
bez zivim z ludem ktory w ufo klesze ponos
bezsem

A ty kates' krol i prany w mi z prany/oz w
i obave - jak dafu mafe ki tufes
po iwie

- Dafu Yechuda . Do kowice .

Navet perly waz i wme - jest Parki jest poland
jest zrozumiewo

- O wie cehi mi prany opowis zrozumiewo

Zozypian my ofnible z perciai ped Blaw
fady woc ki dopala prany waz a poland de
stozie

Minkes
1221 Amiel Street
New York, N.Y. 10014

ZAKŁĘCIE

/ Czesław Miłosz /

**Piękny jest ludzki rozum
i niezwyciężony.**

**Ani krata , ni drut , ni oddanie
książek na przemiał,**

**Ani wyrok banicji nie mogą nic
przeciw niemu.**

**On ustanawia w języku
powszechne idee**

**I prowadzi nam rękę ,
więc piszemy z wielkiej litery**

**PRAWDA i SPRAWIEDLIWOŚĆ
a z małej kłamstwo i krzywda.**

**On ponad to co jest wynosi
co być powinno,**

**Nieprzyjaciel rozpaczy ,
przyjaciel nadziei.**

**On nie zna Żyda ni Greka ,
niewolnika ni pana,**

**W zarząd oddając nam
wspólne gospodarstwo świata .**

**On z plugawego zgiełku
dręczonych wyrazów**

Ocala zdania surowe i jasne.

**On mówi nam , że
wszystko jest ciągle nowe
pod słońcem,**

**Otwiera dłoń zakrzeplą
tego co już było.**

**Piękna i bardzo młoda
jest Filo-Sofija**

**I sprzymierzona z nią
poezja w służbie
DOBREGO.**

**Natura ledwo wczoraj
święciła ich narodziny,**

**Wieść o tym górach
przyniosły jednorożec i
echo.**

**Sławna będzie ich przyjaźń , ich czas
nie ma granic.**

**Ich wrogowie wydali siebie na
zniszczenie.**

/ Berkeley ,1968 /